

# Leve de vereniging

## *Proeftuin de Karavaan*

### Inhoud, doelstellingen en doelgroep van de activiteiten

#### Inleiding

Als Fryslân zijn we landelijk koploper als het gaat om de rijkdom aan verenigingen in de provincie. Het verenigingsleven in de sport-, kunst- en cultuursector en verenigingen voor het welzijn en het algemeen belang is groot en sterk geworteld in de Friese gemeenschap. Doarpswurk, Sport Fryslân en Keunstwurk willen gezamenlijk aan de slag om het brede verenigingsleven toekomstbestendig te maken. We zien het als onze gezamenlijke opgave om ervoor zorgen dat het verenigingsleven in Fryslân bruisend en actief is en blijft. Een opgave die past bij het ambitieniveau van de provincie Fryslân om de 8 die haar inwoners nu geeft aan haar welzijn minimaal te behouden. Een sterk verenigde mienskip is een belangrijke bouwsteen voor die 8.

#### Plus

De kernpartners Doarpswurk, Sport Fryslân en Keunstwurk hebben elkaar gevonden om gezamenlijk tijd en energie te steken in een nieuwe integrale aanpak. We zien dit als een belangrijke 'plus' op ieders afzonderlijke aanpak. We willen gezamenlijk een consortium vormen die staat voor deze nieuwe en unieke aanpak.

Hieronder wat meer context wat betreft de organisaties:

- **Doarpswurk** ondersteunt en adviseert dorpsbelangen, dorpshuizen, leefbaarheids- en duurzaamheidsinitiatieven. Het doel is om Friese dorpen op het platteland te verenigen tot krachtige, duurzame en toekomstbestendige gemeenschappen.
- **Sport Fryslân** heeft focus op (breedte)sport en bewegen en staat voor een vitale mienskip. Mensen voor wie sporten en bewegen niet vanzelfsprekend is zijn een belangrijke doelgroep. Van amateursporters tot parasporters en van jong tot oud. Sport Fryslân brengt Fryslân in beweging. Dit doen zij samen met de provincie, maatschappelijke partners, clubs en verenigingen, Friese gemeenten, gezondheidsinstellingen en vrijwilligers.
- **Keunstwurk** is expertise-, advies- en projectorganisatie voor cultuureducatie, amateurkunst en professionele kunst in de provincie. Keunstwurk geeft informatie en advies en biedt ondersteuning, bemiddeld, doet aan deskundigheidsbevordering en netwerkvorming, zorgt voor productontwikkeling, biedt cursussen en lesaanbod en facilitaire ondersteuning en denkt mee als het gaat om financiering en fondsen. Op deze wijze brengen wij mensen, partijen en organisaties samen en scheppen wij zo voorwaarden voor een sterke culturele infrastructuur in Fryslân.

#### Achtergrond

De helft van de inwoners van Fryslân is in zijn of haar vrije tijd actief in het verenigingswezen. De provincie heeft een grote rijkdom aan sportverenigingen, muziekverenigingen, koren, toneelverenigingen, iepenloftspullen, dansscholen, beeldende kunstenaars, plaatselijk belangen en dorps- en buurthuizen. En daarnaast nog vele groepen die 'formeel' ongeorganiseerd (niet in een verenigingsstructuur) een bijdrage leveren aan hun directe leefomgeving. Een dynamisch en veelzijdig geheel, met een grote maatschappelijke betekenis en impact. Er zijn kansen maar zeker ook bedreigingen voor het verenigingsleven in brede zin.

Demografische ontwikkelingen, de maatschappelijke trend van 'lid' (en participant) naar 'gebruiker, complexer wordende bestuurlijke vraagstukken, vermindering van het ledenaantal. Is de vereniging zoals die nu bestaat nog toekomstbestendig? Of moeten we op zoek naar een andere vorm om te verenigen? Hoe kunnen we krachten bundelen? Wat is het antwoord dan wel wat zijn de antwoorden om het verenigen toekomstproof te maken? En last but not least: willen jongeren nog wel deelnemen aan het verenigingsleven?

We leven in onzekere tijden. Veel verenigingen hebben het moeilijk door onder meer bezuinigingen, vergrijzing en (leden)krimp. Daarnaast eisen ook de gevolgen van de anderhalve-meter-samenleving steeds meer hun tol. Een aantal verenigingen draait nog goed, maar er zijn er steeds meer die afslanken, fuseren of noodgedwongen stoppen. Daarmee dreigt veel waarde verloren te gaan voor de provincie.

Participatie is een belangrijke basis van de *mienskip* en van onze cultuur. Zeker is dat mensen juist nu ervaren hoe belangrijk het voor ons welbevinden is om elkaar te ontmoeten, verhalen te delen en met elkaar te kunnen spelen. De behoefte om kunst, sport en spel te bedrijven of ervaren zal altijd blijven. Maar ook en vooral het elkaar blijven ontmoeten. Samen 'dingen doen'. *Mei elkoar, foar elkoar*. Met de nodige veerkracht en creativiteit willen we – vooral samen met de verenigingen van Fryslân – een weg vinden in het nieuwe normaal en daarin gaan wij hen ondersteunen. Individueel, in verenigingsverband en **vooral integraal**. Met dus ook aandacht voor de vrijwilligers die een zeer belangrijke bijdrage leveren aan de *mienskip*. Op lokaal, regionaal en provinciaal niveau.

Kenmerkend voor de Friese samenleving is dat er veel activiteiten worden georganiseerd; kleinschalig en grootschalig, discipline specifiek of interdisciplinair, lokaal, regionaal of provinciaal geïnitieerd, op amateur- of professioneel niveau. Initiatieven uit de *mienskip* leveren een belangrijke bijdrage aan de sociale cohesie in de Friese dorpen en steden. Om het rijke culturele leven van Fryslân te behouden, is vernieuwing echter noodzakelijk. Traditionele vormen passen soms niet meer en de huidige tijd daagt uit tot nieuwe inzichten. Dit vraagt innovatieve oplossingen, flexibiliteit en doorzettingsvermogen.

### Proeftuin

De aanvraag die wij willen voorleggen aan de gemeente Súdwest Fryslân heeft de vorm van een proeftuin. De proeftuin heeft als werktitel '*Leve de vereniging – de Karavaan*'. Doel is om op basis van een nieuwe integrale aanpak nieuwe manieren te onderzoeken, te ontdekken en te ontwikkelen voor het creëren van een toekomstbestendig en vitaal verenigingsleven. We willen dit vooral doen samen met de verenigingen. We gaan experimenteren met nieuwe vormen van aanbod, ondersteuning en advisering op een integrale wijze. De proeftuin *Leve de vereniging* bestaat uit een experiment met een drietal *fieldlabs* en kennisdeling. Het FSP heeft in 2021 onderzoek gedaan naar de 'staat van het verenigingsleven'. De conclusies en aanbevelingen van het onderzoek nemen we mee in de uitvoering van de proeftuin. Hieronder gaan we nader in op deze onderdelen.

### **Experiment**

Experimenteren betekent iets nieuws uitproberen, bijvoorbeeld nieuwe manieren voor een integrale aanpak vanuit de expertise van de drie kernpartners. Maar ook de schil daaromheen. Het experiment betreft verenigingen, dorpsbelangen, beleidsvertegenwoordigers en bestuur en leden van de verenigingen. Ook willen we kijken naar de kring aan verenigingen erom heen. Je kunt dan denken aan verenigingen zoals de begrafenisvereniging, carnavalsvereniging, natuurvereniging, etc.

Samen met hen gaan we zoek naar antwoorden op de vraag hoe we de vereniging dan wel het verenigen toekomstbestendig kunnen maken en ook hoe we jongeren hierbij meer kunnen betrekken. Doelstelling van dit experiment is om aan de hand van *fieldlabs* proefondervindelijk antwoorden te vinden op deze hoofdvraag.

### **Concreet**

We kiezen ervoor om op drie plekken aan de slag te gaan met fieldlabs. Ons voorstel is om die op de volgende plekken te laten plaatsvinden in de gemeente:

1. Fieldlab Stavoren/Hindeloopen/Koudum en omgeving.
2. Fieldlab de stad Bolsward.
3. Fieldlab Boazum, e.o.

### **Insteek**

Om het verenigingsleven te versterken en te vernieuwen willen we dus aan de slag met fieldlabs. We kiezen ervoor om het experiment uit te voeren in één gemeente. We denken dat de gemeente Súdwest Fryslân zeer geschikt is voor het experiment qua omvang en de aanwezigheid van 89 kernen. De opbrengsten uit de proeftuin en de integrale aanpak willen we uiteindelijk toepassen in alle regio's in onze provincie. Tijdens het experiment willen we onder meer nieuwe antwoorden ontdekken op de onderstaande vragen.

### **Hoofdvraag**

Hoe zorgen we voor een toekomstbestendige verenigde mienskip, waarbij we iedereen kunnen betrekken en op welke wijze dient deze georganiseerd te worden?

Subvragen die onderdeel zijn van de hoofdvraag zijn o.a.:

- Hoe wordt de interactie/samenwerking tussen verenigingen verder versterkt?
- Op welke wijze betrekken we de niet-verenigde groepen?
- Wat is nodig voor een toekomstbestendige verenigde mienskip?
- Hoe versterken we de samenwerking(en)?

### **Het ophalen van de vraag**

#### **Wat gaan we doen?**

De dorpsomroeper vraagt met zijn historische ratel om aandacht: hij kondigt een belangrijke gebeurtenis aan, zowel in *it Frysk* als in het Nederlands. Ook via de plaatselijke lichtkrant, affiches in het centrum, dorpsbladen, de regionale radiozender en nieuwe media zijn de inwoners van het dorp geïnformeerd. Het volk komt op de been, verenigd, niet verenigd, iedereen is welkom. Plaatselijk belang had deze gebeurtenis al lang en breed aangekondigd.

### **Wat is de gebeurtenis?**

De medewerkers van Sport Fryslan, Doarpswurk en Keunstwurk komen naar de verenigingen toe, het dorp in, met een mobiel circus *de Karavaan*: museum, optredens van popbands, workshops van kunstenaars, sportclinics, kleine voorstellingen en een BF-er als presentator. BF staat voor Bekende Fries, maar natuurlijk ook voor Best Friend.

### **Hoe bereiken we de mensen/de verenigingen?**

En we komen met de bus. Want immers; het is *Leve de Vereniging – de Karavaan*. Met een gepimpte bus doorkruisen we de dorpen in Sudwest Fryslan. Ze brengen cultuur- en sportaanbod en gezelligheid mee, maar ze zijn er vooral op uit om vragen te verzamelen waar een antwoord op moet komen.

---

### **Een rondreizend circus**

Vragen stellen, roept vragen op. In de bus zijn verschillende manieren samengebracht om mensen uit te dagen om met elkaar in gesprek te gaan, vragen te stellen over nieuw te ontwikkelen aanbod, (licht) cultureel en sportief bezig te zijn, kortom; een bijzondere kennismaking te hebben met de verenigingen in de dorpen. Het concept doet denken aan een rondreizend circus dat niet aanbodgericht is, maar dat door middel van het geboden aanbod de doelgroep bevaart.

### **Meerijden in de bus**

In de bus is van alles aanwezig. Er is een zitje waar een gespreksleider met verenigingen praat, er is een hoekje waar vragen beantwoord kunnen worden op een Ipad. In een andere hoek is een telefoon, waarmee kan worden (in)gebeld op een vragenlijst. Je kunt meerijden met de bus naar een ander dorp om anderen te ontmoeten. Er komt een soort ludieke biechtstoel en op mooie dagen is er een terras. Alle bezoekers worden in de watten gelegd met een drankje en een hapje. Er is energie en interactie.

### **Woeste ideeën delen**

In de bus komt alles samen. Verenigingen worden uitgedaagd. En er worden woeste ideeën met elkaar gedeeld.

### **Doel - wat willen ze eigenlijk, die verenigingen?**

Wat in eerste instantie een gezellige culturele mobiele activiteit is, is voor de organisatoren juist een middel om van de verenigingen informatie te krijgen. Wat willen ze eigenlijk, die verenigingen?

---

### **Komen tot passende oplossingen**

De vragen die voortkomen uit deze *karavaan*, worden vervolgens geanalyseerd om te komen tot passende oplossingen. De zoektocht naar deze oplossingen doen we met alle partners en betrokkenen. Zodoende ontwikkelen we een aanpak die overdraagbaar is.

### **Communicatie vooraf met dorpen**

Om de proeftuin 'Leve de vereniging' te laten slagen is het van belang dat er voor de komst in een dorp gesprekken zijn gevoerd met de plaatselijke afdelingen van dorpsbelang, amateurverenigingen, sportverenigingen en culturele commissies. We willen namelijk inzicht krijgen hoe we de inwoners kunnen mobiliseren. Samen met hen wordt een publiciteitsplan gemaakt en worden verenigingen geënthousiasmeerd.

### **Kick off/inspiratiemoment**

De eerste busreis wordt voorafgegaan door een kick-off/inspiratiemoment. Het is vooral dat startmoment waarin er veel aandacht is, voordat Leve de vereniging – de Karavaan de dorpen en wijken in trekt die meedoen met de fieldlabs. We zetten in op uitgebreide free-publicity. Iedereen zal weten dat Karavaan eraan komt!

### ***Kennisdeling***

We willen toekomstige kennisdeling vorm geven aan de hand van een Community of Practice en één dwarskijker. In één professionele leergemeenschap bouwen en delen we kennis over de opbrengst en de aanpak van de proeftuin en de dagelijkse praktijk als vertrekpunt. Adviseurs van onze organisaties stimuleren en begeleiden. Een expert van buiten is moderator.

### ***Dwarskijker***

Dit is een lezingenreeks met landelijke en internationale denkers, doeners en beslissers die in dialoog gaan met elkaar en een geïnteresseerd publiek over wat het verenigingsleven betekent in de context van maatschappelijke ontwikkelingen. Eind 2022 willen we in bijvoorbeeld Sneek een nationale werkconferentie organiseren i.s.m. onze lokale, regionale en landelijke partners. Tijdens deze conferentie presenteren we de opbrengt en het vervolg op de proeftuin.

### **Doelstellingen / resultaten**

De proeftuin heeft drie doelstellingen:

- Ontwikkeling en uitvoering van participatieve vernieuwende ontwerppraktijken die bijdragen aan het toekomstbestendig maken van het verenigingsleven c.q. een verenigde mienskip;
- Verdieping van vakkennis en kwaliteitsverbetering van onze professionals/adviseurs;
- Ontwikkeling en uitvoering van een integraal lerend netwerk, een Community of Practice, van verenigingen, kader, ondersteuning en maatschappelijke initiatiefnemers.

Daarnaast resulteert de pilot in een aantal aspecten:

- Samenwerking

Vanwege de proeftuin ontstaan nieuwe samenwerkingsverbanden en netwerken op het platteland, in dorpen, in wijken, om de hoek en in steden en worden bestaande samenwerkingsverbanden versterkt. De proeftuin draagt zorg voor de zichtbaarheid van de fieldlabs en brengt waar nodig nieuwe verbindingen tot stand.

- Bewustwording

De proeftuin heeft ervoor gezorgd dat bewustwording van de maatschappelijke waarde van verenigingen in de gemeente is bevorderd en vergroot.

- Benadering

Door de unieke benadering en vraaggerichte manier van werken hebben we ervaring opgedaan met het ophalen van de vraag. Daardoor hebben we nieuwe antwoorden gekregen van de verenigingen waar ze nu staan en waar ze naar toe willen. En hebben we bestaand aanbod en dienstverlening dichterbij de doelgroep gebracht.

- Overdraagbaarheid

We ontsluiten de opbrengsten, methodiek, aanpak en de verhalen in een mooie papieren en digitale uitgave die we breed verspreiden in de gemeente. De resultaten van de proeftuin zijn beschikbaar voor andere regio's in de provincie.

### Planning

Start februari 2022 – einddatum februari 2023. We houden rekening met een scenario vanwege Covid-19. In grote lijnen krijgt de proeftuin dan een hybride vorm: deels fysiek, deels online.

### Belang gemeente:

De gemeente werkt aan een ontwikkelingsvisie voor de dorpen, wijken en kernen in SWF. Het verenigingsleven speelt daarin een onmisbare rol met betrekking tot leefbaarheid en sociale cohesie. Er wordt gezocht naar een antwoord op de vraag wat er nu en over 10 jaar nodig is om deze cruciale functie te borgen. Dit antwoord is een belangrijke bouwsteen voor visieontwikkeling en beleidsontwikkeling m.b.t. het ondersteunen en faciliteren verenigingsleven. Vanuit dit perspectief is de gemeente niet alleen opdrachtgever, maar ook facilitator en een gelijkwaardige actieve partner in het project.

Vanuit de gemeente wordt 1 (sr)adviseur aangewezen die – namens de gemeente SWF – inhoudelijk meewerkt, het overall proces bewaakt en zal monitoren. Eveneens is deze adviseur contactpersoon binnen de gemeente SWF en dus ook verantwoordelijk voor het meenemen van collega's van de diverse beleidsterreinen. Daarnaast zal er een coördinerend wethouder vanuit het college aan dit project worden verbonden.

### Projectorganisatie

Voor de uitvoering wordt een programmaorganisatie *Leve de vereniging* ingericht. De organisatie bestaat uit één overall projectleider, projectondersteuning, adviseurs van onze organisaties en één adviseur van de gemeente. De overall projectleider wordt op basis van een profiel bij één van de organisaties gezocht, en is verantwoordelijk voor het aansturen van de uitvoering van de onderdelen en de *fieldlabs* in samenwerking met gemeenten en lokale partners.

### Proeftuin, en dan?

De resultaten van de proeftuin zijn input voor het vervolg van dit project om van daaruit te werken aan een toekomstbestendig verenigd Fryslân. Derhalve heeft het project een bredere scope dan alleen de gemeente SWF. Gedeeltelijke co-financiering van de provincie Fryslân voor dit project (vanuit bijvoorbeeld het Corona noodfonds) is dan ook gewenst.

### *Draaiboek uitrollen voor andere plaatsen*

'Leve de vereniging – de Karavaan' is gestart als pilot in drie fieldlabs. Maar we ontwikkelen het zo dat het goed overdraagbaar is aan andere dorpen en gemeenschappen in de gemeente met ondersteuning van onze organisaties. Eenmalig richten we de bus in en ontwikkelen we de nodige draaiboeken.

### **Arts Impact Manager**

Keunstwurk heeft de Arts Impact Manager (AIM) ontwikkeld. AIM geeft in één oogopslag de maatschappelijke impact, het publieksbereik en de waardering van verschillende programma's, projecten en onderdelen weer. We zetten AIM ook in voor de proeftuin. Het doel van het instrument is het goed inzichtelijk maken van de toegevoegde waarde en sociale impact van de onderdelen van het programma.

### **Toelichting op de begroting**

Aan de hand van het plan is bijgaande begroting opgesteld. Voor het onderdeel Programma-organisatie zijn de salariskosten opgenomen conform de CAO Sociaal Werk – Welzijn voor de betreffende functies, conform de arbeidsvoorwaarden zoals die van toepassing zijn bij Keunstwurk, Sport Fryslân en Doarpswurk.

De diverse onderdelen zijn in de begroting – daar waar mogelijk en bekend – zoveel als mogelijk gespecificeerd. Aangezien het de intentie is van het project om – na uitvoering – de uitkomsten provinciaal te delen en te implementeren zijn wij in gesprek met de provincie Fryslân over een gedeeltelijke co-financiering, gelijk aan de bijdrage die wordt voorgesteld vanuit de gemeente Súdwest Fryslân. Daarnaast willen wij een aanvraag indienen bij de Stichting Doen. Tot slot zullen de drie partijen (Keunstwurk, Sport Fryslân en Doarpswurk) eveneens een bijdrage leveren.

### **Stappenplan fieldlab**

In de *fieldlabs* zullen verschillende stappen worden doorlopen om het het experiment inhoud en vorm te geven. Op hoofdlijnen ziet dit er als volgt uit:

<b>1</b>	<i>Beeldvormingsfase</i>	gesprekken met (bestuurders van) verenigingen om een concreter beeld te krijgen van de lokale vraagstukken en huidige stand van zaken
<b>2</b>	<i>Inventarisatiefase</i>	samenbrengen output beeldvormingsfase aanvullen met data over inwoners, demografische opbouw etc
<b>3</b>	<i>verkenningfase</i>	avond waarin bestuurders en bewoners worden uitgenodigd mee te denken over de actuele vraagstukken en eerste verkenning naar oplossingsrichtingen
<b>4</b>	<i>Planvorming</i>	output van fase 3 concretiseren
<b>5</b>	<i>Implementatiefase</i>	starten met realisatie(s) geformuleerde plannen
<b>6</b>	<i>Borging en evaluatie</i>	nader in te vullen

Op hoofdlijnen zal het proces van een *fieldlab* er op deze wijze uit komen te zien. Dat kan deels worden uitgevoerd door medewerkers van de betrokken organisaties en op onderdelen zal externe expertise gewenst zijn.

#### **Afsluitend 'gemeentelijk' congres / dwarskijker**

Begin 2023 zal een congres worden georganiseerd waarin de uitkomsten van *de fieldlabs* op bredere schaal gedeeld zullen gaan worden. Doelstelling van het congres is dat het als katalysator gaat dienen voor in eerste instantie de gehele gemeente. Daarna willen we opschalen naar andere regio's in de provincie. Zie ook de begroting bij dit onderdeel.